Hz. İBRAHİM

"İbrahim" kelimesinin anlamı

- İbrahim isminin Süryânice'den geldiği ve Arapça "Ebun Rahîmun - merhametlî baba" demek olduğu söylenmiştir.
- Ayrıca İbrânice bir kelime olup, baba mânâsındaki "ab" ile "cemâat anlamındaki "raham" dan meydana geldiği ve "Cemâatin babası" anlamını taşıdığı görüşü de vardır.
- Kur'ân-ı Kerim'de hakkında en fazla bilgi verilen peygamberlerdendir. Hz. İbrahim'in ismi Kur'ân-ı Kerim'de 25 sûrede 69 defa geçmektedir.
- Hz. İbrahim'in en meşhur künyesi, "peygamberler babası" mânâsına gelen "Ebu'l-enbiyâ"dır.
- Bu künye, kendisinden sonraki Kur'ân-ı Kerim'de isimleri geçen 16 peygamberden 14'ü onun neslinden geldiği için verilmiştir.

Peygamberlerin Atası Olması:

- وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

- ***Ona (İbrahim'e) İshak ve Ya'kub'u bağışladık. Peygamberliği ve kitapları, onun soyundan gelenlere verdik. Ona dünyada mükâfatını verdik. Şüphesiz o, ahirette de sâlihler (zümresin) dendir.***[1]

[1] Ankebut, 29/27.

Hz. İbrahim'in Soyundan Gelen Peygamberler

- ***Biz O'na İshak ve (İshak'ın oğlu) Yakub'u da armağan ettik; hepsini de doğru yola ilettik. Daha önce de Nuh'u ve O'nun soyundan Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u doğru yola iletmiştik; Biz iyi davrananları işte böyle mükâfatlandırırız. Zekeriyya, Yahya, İsa ve İlyas'ı da (doğru yola iletmiştik). Hepsi de iyilerden idi. İsmail, Elyesa', Yunus ve Lût'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık.***[2]
- Not: Burada sayılan peygamberlerden, daha önce yaşamış olan Hz. Nuh ile sonrakilerden Hz. Lût ve Hz. Yunus dışındaki 14 peygamber Hz. İbrahim neslindendir.

---

[2] Enam, 6/84-86.

Allah'ın Dostu Olması:

- وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ واتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

- ***İşlerinde doğru olarak kendini Allah'a veren ve İbrahim'in, Allah'ı bir tanıyan dinine tâbi olan kimseden dince daha güzel kim vardır? Allah İbrahim'i dost edinmiştir.***[3]

---

[3] Nisa, 4/125.

- “Halilullah” ifadesi Allah'ın İbrahim'i hâlis bir dost edinmesi mecazi bir tabir olup, İbrahim'i dost gibi ilâhî sırlarına vâkıf kılarak ikramda bulunmuş olmasıdır.
- Bu unvanın ne sebeple verilmiş olduğuna dair birçok rivayetler varsa da, en doğrusu, Hz. İbrahim'in Allah Teâlâ'ya şiddetle muhabbeti ve Allah'ın rızâ ve muhabbetini celbeden ibâdetlerde ve tâatlerde bulunmasıdır.
- İbn Ebi Hâtim'in şu rivayeti de, ibret alınacak fazilet dersidir: Hz. İbrahim, bir kere Azraille karşılaştığında, 'Rabbim beni niçin halîl ve dost edindi?' diye sordu. Melek, şöyle cevap verdi: Sen insanlara iyilik yaparsın ve onlardan bir şey istemezsin!"

Ulu’l-Azm Peygamberlerden Olması:

- Peygamberler arasından beş tanesi, kendilerine yeni bir din gönderilmesi, risâlet görevlerini yürütürken büyük zorluklarla karşılaşmaları ve bu zorluklar karşısında gösterdikleri üstün sabır ve gayretleri dolayısıyla “ulu"l-azm peygamberler" olarak isimlendirilmiştir.
- Bunlar: Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed'dir.

Hz. İbrahim’in Yaşadığı Dönem

- Hz. İbrahim’in yaşadığı asır da kesin olarak bilinmemektedir. Tarihçiler, onun mö. 22-17. asırlar arasında yaşadığını kabul ederler. Çağdaşı olarak takdim edilen Senear/Şinâr veya Babilonya Kralı Amrafel'in, Babil'in meşhur kralı Hammurâbî olduğu şeklindeki yaygın görüş dikkate alındığında, Hz. İbrahim mö. 22-20. yüzyıllarda yaşamış olmaktadır.

Doğumu ve Çocukluğu

- Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. İbrahim'in doğumu ve bebeklik yılları hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak tarih ve tefsir kitaplarında, bu konularda pek çok bilgi nakledilmiştir. Ancak bu bilgiler, büyük kısmıyla sonradan uydurulmuştur, içinde doğruları varsa bile bunları ayıklamak mümkün değildir.
- Hz. İbrahim, halkın çeşitli tanrıları temsil eden putlara tapmakta olduğu bir çevrede büyüdüğü halde, küçüklüğünden itibaren, putların duymayan, görmeyen, cevap vermeyen ve hiç bir şey yapamayan basit eşyalardan ibaret olduklarını fark etmişti. Akl-ı selimi ve Allah Teâlâ'nın vahyiyle, Allah'ın birliğini idrak etti.
- Aklıyla Allah'ın varlığını bulan Hz. İbrahim, insanlara peygamber tayin edilmeden önce bir imtihana tâbi tutulmuş ve bu imtihanı başarı ile tamamlayınca peygamber olarak görevlendirilmiştir:

- وَإِذِ ابْتَلَى إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

- ***Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. "Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!)" dedi. Allah: Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem) buyurdu.***[4]

[4] Bakara, 2/124.

- Hz. İbrahim‘in peygamberlik görevine kaç yaşında getirildiği hakkında bilgi yoktur. O, peygamberliği döneminde de ağır imtihanlara tâbi tutulmuş, bu imtihanları da başararak vazifesi süresince en ağır zorlukları aşmaya muvaffak olmuştur.
- Hz. İbrahim'in tâbi tutulduğu imtihanlar hakkında İbn Abbas'a ait görüş şöyledir:
- "Allah'ın İbrahim'i imtihan ettiği ve onun da yerine getirdiği yükümlülükler şunlardır: Kavminden ayrılması emredildiğinde Allah'ın rızasını kazanmak uğrunda onlardan ayrılarak vatanını terketmesi, Allah hakkında Nemrut ile mücâdelesi, kendisini yakmak için ateşe atmalarına sabretmesi ve oğlu İsmail'i kesmekle emrolununca buna boyun eğmesi."

Hz. İbrahim’in Babasını Hak Dine Daveti:

- وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ
- ***İbrahim, babası Âzer'e: Birtakım putları tanrılar mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni de kavmini de apaçık bir sapıklık içinde görüyorum, demişti.***
- وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ
- ***Böylece biz, kesin iman edenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk.***

- فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ
- *Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi.*
- فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ
- *Ay'ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi.*

- فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ
- *Güneşi doğarken görünce de, Rabbim budur, zira bu daha büyük, dedi. O da batınca, dedi ki: Ey kavmim! Ben sizin (Allah'a) ortak koştuğunuz şeylerden uzağım.*
- إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ
- *Ben hanîf olarak, yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim.*
- *Kavmi onunla tartışmaya girişti. Onlara dedi ki: Beni doğru yola iletmişken, Allah hakkında benimle tartışıyor musunuz? Ben sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden korkmam. Ancak, Rabbimin bir şey*

dilemesi hariç. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Hâla ibret almıyor musunuz?

- ***Siz, Allah'ın size haklarında hiçbir hüküm indirmediği şeyleri O'na ortak koşmaktan korkmazken, ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden nasıl korkarım! Şimdi biliyorsanız (söyleyin), iki guruptan hangisi güvende olmaya daha lâyıktır?"***
- ***İnanıp da imanlarına herhangi bir haksızlık bulaştırmayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır.***
- ***İşte bu, kavmine karşı İbrahim'e verdiğimiz delillerimizdir. Biz dilediğimiz kimselerin derecelerini yükseltiriz. Şüphesiz ki senin Rabbin hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.***[5]

---

[5] Enam, 6/74-83.

Hz. İbrahim’in Babasına Şefkati:

- ***Kitap'ta İbrahim'i an. Zira o, sıdkı bütün bir peygamberdi. Bir zaman o babasına dedi ki:***
- ***Babacığım! Duymayan, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bir şeye niçin taparsın?***
- ***Babacığım! Hakikaten sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Öyle ise bana uy ki, seni düz yola çıkarayım.***
- ***Babacığım! Şeytana kulluk etme! Çünkü şeytan, çok merhametli olan Allah'a âsi oldu.***
- ***Babacığım! Allah tarafından sana azap dokunup da şeytanın yakını olmandan korkuyorum.***

- ***(Babası:) Ey İbrahim! dedi, sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer vazgeçmezsen, andolsun seni taşlarım! Uzun bir zaman benden uzak dur!***
- ***İbrahim: Selâm sana (esen kal) dedi, Rabbimden senin için mağfiret dileyeceğim. Çünkü O bana karşı çok lütufkârdır.***
- ***Sizden de, Allah'ın dışında taptığınız şeylerden de uzaklaşıyor ve Rabbime yalvarıyorum. Umulur ki (senin için) Rabbime dua etmemle bedbaht (emeği boşa gitmiş) olmam.***[6]

[6] Meryem, 19/41-48.

Hz. İbrahim'in Babası İçin İstiğfarda Bulunması:

- رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

- ***Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, ana-babamı ve müminleri bağışla!*** [7]

******

- وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ

- ***Babamı da bağışla (ona tevbe ve iman nasip et). Çünkü o sapıklardandır. (İnsanların) dirilecekleri gün, beni mahcup etme.*** [8]

---

[7] İbrahim, 14/41.

Allah’ın Bu İstiğfara Cevabı:

- وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

- ***İbrahim'in babası için bağışlanma dilemesi yalnızca ona verdiği bir söz dolayısıyla idi. Kendisine onun gerçekten Allah'a düşman olduğu açıklanınca ondan uzaklaştı. Doğrusu İbrahim çok duygulu yumuşak huyluydu.***[9]

---

[8] Şuara, 26/86-87.
[9] Tevbe, 9/114.

Hz. İbrahim’in Tebliği:

- *(Resûlüm!) Onlara İbrahim'in haberini de anlat. Hani o, babasına ve kavmine: Neye tapıyorsunuz? demişti. "Putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya devam edeceğiz" diye cevap verdiler.*
- *İbrahim: Peki, dedi, yalvardığınızda onlar sizi işitiyorlar mı? Yahut size fayda ya da zarar verebiliyorlar mı? Şöyle cevap verdiler: Hayır, ama biz babalarımızı böyle yapar bulduk.*
- *İbrahim dedi ki: İyi ama, neye taptığınızı düşündünüz mü? İster siz,* ister eski atalarınız'' *İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır; ancak âlemlerin Rabbi (benim dostumdur); Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur. Beni yediren, içiren O'dur. Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur. Benim canımı alacak, sonra beni diriltecek* O'dur. *Ve hesap günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum O'dur.*

Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat. Bana, sonra gelecek nesiller içinde, iyilikle anılmak nasip eyle! Beni, Naîm cennetinin vârislerinden kıl. Babamı da bağışla (ona tevbe ve iman nasip et). Çünkü o sapıklardandır. (İnsanların) dirilecekleri gün, beni mahcup etme.[10]

---

[10] Şuara 26/69-87.

Hz. İbrahim’in Nemrut ile Tartışması:

- Rivayet olunduğuna göre, putları reddetmesi yüzünden Nemrut tarafından zindana atılmış, bir süre sonra çıkarılıp onun huzuruna getirilmişti. Nemrut mal, mülk ve saltanatına aldanıp ilâhlık taslamaya kalkınca, aralarında gerçek ilâhın kim olduğu hakkında tartışma oldu.
- Bu olay Kuran’da şöyle anlatılmaktadır:
- أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ
- ***Allah kendisine mülk (hükümdarlık ve zenginlik) verdiği için şımararak Rabbi hakkında İbrahim ile tartışmaya gireni (Nemrut'u) görmedin mi!***
- إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ
- ***İşte o zaman İbrahim: Rabbim hayat veren ve öldürendir, demişti.***

- قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ

- *O da: Hayat veren ve öldüren benim, demişti.*

- قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ

- *İbrahim: Allah güneşi doğudan getirmektedir; haydi sen de onu batıdan getir, dedi.*

- فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

- *Bunun üzerine kâfir apışıp kaldı. Allah zalim kimseleri hidayete erdirmez.*[11]

---

[11] Bakara, 2/258.

Hz. İbrahim’in Putları Kırması

- ***Şüphesiz İbrahim de onun (Nuh'un) milletinden idi. Çünkü Rabbine kalb-i selîm ile geldi. Hani o, babasına ve kavmine: Siz kime kulluk ediyorsunuz? demişti. "Allah'tan başka bir takım uydurma ilâhlar mı istiyorsunuz?" "O halde âlemlerin Rabbi hakkındaki görüşünüz nedir?" Bunun üzerine İbrahim yıldızlara şöyle bir baktı. Ben hastayım, dedi.***
- ***Ona arkalarını dönüp gittiler. Yavaşça putlarının yanına vardı. (Oraya konmuş yemekleri görünce:) Yemiyor musunuz? Neden konuşmuyorsunuz? dedi. Bunun üzerine, yanlarına gelip sağ eliyle vurdu (kırıp geçirdi.) (Putperestler) koşarak İbrahim'e geldiler. İbrahim: Yonttuğunuz şeylere mi ibadet edersiniz! Oysaki sizi ve yapmakta olduklarınızı Allah yarattı, dedi. Onun için bir bina yapın***

***ve derhal onu ateşe atın! dediler. Böylece ona bir tuzak kurmayı* istediler. *Fakat biz onları alçaklardan kıldık.*[12]**

******

- ***Andolsun biz İbrahim'e daha önce rüşdünü vermiştik. Biz onu iyi tanırdık. O, babasına ve kavmine: Şu karşısına geçip tapmakta olduğunuz heykeller de ne oluyor? demişti.* Dediler ki: *Biz, babalarımızı bunlara tapar kimseler bulduk. Doğrusu, siz de, babalarınız da açık bir sapıklık içindesiniz, dedi. Dediler ki: Bize gerçeği mi getirdin, yoksa sen oyunbazlardan biri misin? Hayır, dedi, sizin Rabbiniz, yarattığı göklerin ve yerin* de Rabbidir ve ben buna *şahitlik edenlerdenim. Allah'a yemin ederim ki, siz ayrılıp gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynayacağım!***

---

[12] Saffat, 83-98.

- ***Sonunda İbrahim onları paramparça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı; belki ona müracaat ederler diye. Bunu tanrılarımıza kim yaptı? Muhakkak o, zalimlerden biridir, dediler. (Bir kısmı:) Bunları diline dolayan bir genç duyduk; kendisine İbrahim denilirmiş, dediler. O halde, dediler, onu hemen insanların gözü önüne getirin. Belki şahitlik ederler. Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim? dediler. Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa! dedi. Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp*** **(kendi kendilerine) "Zalimler sizlersiniz, sizler!" dediler.**
- ***Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına döndüler: Sen bunların konuşmadığını pek âlâ biliyorsun, dediler. İbrahim: Öyleyse, dedi, Allah'ı bırakıp da, size hiçbir fayda ve zarar vermeyen bir şeye hâla tapacak mısınız? Size de, Allah'ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeylere de yuh olsun! Siz akıllanmaz mısınız? (Bir kısmı:) Eğer iş yapacaksanız, yakın onu da tanrılarınıza yardım edin! dediler. "Ey***

ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!" dedik. Böylece ona bir tuzak kurmak istediler; fakat biz onları, daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk. Biz, onu ve Lût'u kurtararak, içinde cümle âleme bereketler verdiğimiz ülkeye ulaştırdık.[13]

---

[13] Enbiya, 51-71.

Hz. İbrahim’in Hicreti

- وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي عَسَى أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا {} فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا {}وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا {}

- ***O (İbrahim), 'Sizi, Allah'tan başka taptıklarınızla baş başa bırakıp sizden ayrılırım ve Rabbime dua ederim; umarım, Rabbime yaptığım dua sayesinde mutsuz olmam!' dedi. İbrahim, onları ve Allah'tan başka tapmakta oldukları putlarını bırakıp çekildiğinde, biz de ona İshak'ı ve Yakub’u ihsan ettik ve her birini bir peygamber yaptık. Biz,***

bunlara rahmetimizden lütuflar ihsan ettik ve hepsine dillerde yüksek bir doğruluk şanı verdik.[14]

******

- ***Bunun üzerine ona, bir tek Lût imân etti. İbrahim de, 'Ben Rabbime hicret edeceğim, şüphesiz ki O, güçlüdür, hikmet*** **sahibidir. '** ***dedi. Biz ona İshak ile Yakub'u da ihsan ettik. Peygamberliği e kitabı onun zürriyetinde kıldık, kendisine dünyada mükâfatını verdik. Şüphesiz o, âhirette de iyilerdendir.***[15]

---

[14] Meryem, 18/48-50.
[15] Ankebut, 29/26-27.

- Görüldüğü gibi, bu âyetlerde Hz. İbrahim’in nereye hicret ettiği hakkında bilgi verilmemiştir. Kur'ân-ı Kerim'de onun hicretinden bahsedilen başka bir yerde ise, hicret yurduna da işaret edilerek bu bölgenin bereketli kılınan topraklar olduğu bildirilmiştir:
- Neticede, Allah tarafından ateşten kurtarılan Hz. İbrahim, Allah yolunda, putperest babasını ve kavmini terk ederek, kendisine îmân eden hanımı ve yeğeni Lût ile birlikte Irak'tan ayrıldı, Kur'ân-ı Kerim'de bereketlendirilmiş bölge olarak zikredilen Şam diyarına hicret etti. Hz. İbrahim, hicret sırasında 60 yaşlarında bulunuyordu. O önce Harran'a gitti, on yılı aşkın bir süre orada oturduktan sonra 75 yaşlarında iken Filistin'e geçti.
- Yeğeni Lût'u, davet için Lût gölünün doğusundaki bölgeye gönderdi. Kendisi bir süre sonra hanımı Sâre ile birlikte Filistin'den de ayrıldı ve o dönemde medeniyet ve kültür açısından en gelişmiş ülkelerden olan Mısır'a gidip geldi. Bunun ardından, Mısır'da bulunduğu sırada hanımı

Sâre'ye hediye edilen Hâcer isimli kadınla da evlenerek ondan bir oğul sahibi oldu. Aynı zamanda ilk evladı olan Hz. İsmail ve annesi Hâcer'i Allah Teâlâ' nın emriyle Hicaz'a götürüp Safa tepesi civarına bıraktı. Daha sonraları hanımını ve oğlunu ziyaret için birkaç defa Hicaz'a gidip geldi.

- Son gidişinde, oğlu İsmail ile birlikte Kabe'yi inşâ etti. Oğlu İsmail'i Kabe'nin sorumlusu olarak bıraktıktan sonra, tekrar Filistin'e döndü ve orayı daimi ikâmetgâh haline getirdi. Vefatına kadar orada yaşadı ve oraya defnedildi.

Hz. İbrahim’in Yalan Söylemesi

- Rasûlullah şöyle buyurmuştur:
- *"İbrahim, yalnız üç defa yalan söylemiştir ki, bunlardan ikisi kendisine ait bir sebeple değil, münhasıran Allah'ın zâtı ve rızası içindir: Birisi, putperestlere, 'Hakikaten ben hastayım.' demesi, bir diğeri, 'Bu işi belki putların şu büyüğü işlemiştir.' demesidir. Rasûlullah, üçüncüsü için de şöyle demiştir: İbrahim, günün birinde, hanımı Sâre İle birlikte azılı bir zalim olan (Mısır veya Ürdün) kralının bulunduğu şehre uğramıştı. Adamları krala, 'Şehrimize bir yabancı gelmiştir. Beraberinde insanların en güzeli bir kadın vardır!' diye haber verdiler.*
- *Zâlim hükümdar, İbrahim'e haber gönderdi. Geldiğinde, yanındaki kadının kim olduğunu sordu. Hz. İbrahim, 'Kız kardeşim..' dedi. Sonra İbrahim, Sâre'nin yanına geldi. 'Ey Sâre, yeryüzünde ikimizden başka mü'min yoktur. Bu hükümdar, seni benden sordu, ona kardeşim olduğunu söyledim. Dolayısıyla bu hususta beni yalanlama!' dedi ve onu zâlim hükümdara gönderdi. Sâre huzuruna girince hükümdar onu*

eliyle tutmak istedi; ancak tam o anda eti tutuldu ve ona dokunamadı. Bunun üzerine, 'Benim kurtulmam için Allah'a duâ et, artık sana zarar vermeyeceğim' dedi. Sâre duâ edince eli iyileşti. Ancak sözünde durmayıp ikinci defa Sâre'ye dokunmak istedi, aynı şekilde hatta daha şiddetli olarak eli yine felç oldu.

- *Bu defa da Sare'den duâ etmesini istedi ve artık kendisine zarar vermeyeceği sözünü tekrarladı. Onun duası sonunda eli iyileşince, onu serbest bıraktı. Yanına çağırdığı kapıcılarına, kendisine bir insan değil bir şeytan getirdiklerini söyledi. Ardından Sâre'ye Hâcer isimli bir cariyeyi hizmetçi olarak verdi. Sâre tekrar yanına geldiğinde Hz.İbrahim namaz kılmakta idi ve ona eliyle beklemesini işaret etti. Namazı bitirince Sâre ona, 'Allah kâfir veya fâcirin tuzağını boşa çıkardı ' dedi.*[16]

[16] Buhari.

- Söylendiğine göre, İbrahim'in Mısır'a gidiş sebebi, yaşadığı bölgede vuku bulan bir açlıktır. Onu ve hanımını görenler, hemen krala koşarak, Sâre'nin güzelliğinden bahsedip bu güzel kadının sadece kendisine yakıştığını söylemişlerdir. Onları dinleyen hükümdar, o kadının hemen huzuruna getirilmesini istemiştir. Bu durum karşısında onun emrine karşı gelemeyeceğini bilen Hz. İbrahim, Sâre'yi hanımı olarak tanıttığı takdirde, kralın kıskançlık sebebiyle kendisini öldürteceğini veya hapse attıracağını düşünmüş ve onun zulmünden kurtulmak için hanımını kız kardeşi olarak tanıtmıştır.
- Yine söylendiğine göre zâlim hükümdar, evli bir kadınla birlikte olmak istediği zaman, önce o kadının kocasını öldürürmüş. Bunu bilen Hz. İbrahim, hanımını krala gönderirken onun kardeşi olduğunu söylemiştir. Muhtemelen o, şu iki durumdan birini düşünmüştür:

- **a.** Kral âdil bir idareci ise, kız kardeşini kendisinden isteyecek ve o da kanâatini bildirecektir;
- **b.** Zâlim ise bu tedbir sayesinde öldürülmekten kurtulacaktır.
- Allah zâlim hükümdarın elini kolunu bağlayıp Sâre'ye bir zarar vermesini önleyince, Hz. İbrahim‘in ikinci büyük sıkıntısı da sona ermiş, böylece bu ikinci imtihandan da kurtulmuş oldu. O ve hanımı Sâre'nin yapabileceklerini yaptıktan sonra işlerini Allah'a havale etmeleri, İlâhî yardımı beraberinde getirmişti. Zâlim kral, insanüstü bir güç tarafından korunduğunu gördüğü Sâre'ye bir hizmetçi hediye etti. Bu hizmetçi, ileride Hz. İsmail'in annesi olacak Hâcer'den başkası değildi. Böylece tasa ve üzüntünün yerini ferahlık, zorluğun yerini kolaylık aldı.

Hz. İsmail’in Doğumu ve Babası Tarafından Mekke'ye Götürülmesi

- Hz. İbrahim, önce amcasının kızı Sâre ile evlenmişti. O ikisi, çocuk sahibi olmayı çok istedikleri halde, bir türlü çocukları olmadı. İnsan nefsinde fıtri bir duygu olan evlât sevgisi, o ikisinde kavimlerinden ayrılıp yabancı bir ülkeye hicretlerinden sonra daha da güçlenmişti. Evlât sahibi olmayı en az kocası kadar isteyen Sâre, bunun kendisinin kısırlığından kaynaklandığını düşünerek, kocası Hz. İbrahim’e, Mısır kralının hediye ettiği hizmetçisi Hâcerle evlenmesini teklif etti ve ondan bir çocuk sahibi olabileceğini umduğunu söyledi.
- Sâre'nin teklifini uygun bulan Hz. İbrahim, onun üstüne Hâcerle de evlendi. Sâre'nin tahmini doğru çıktı ve bir süre sonra hamile kalan Hâcer, İsmail’i doğurdu. Rivayete göre, bu sırada Hz. İbrahim'in yaşı 86 idi.

- Ne var ki, bu evliliğin mimarı olan Sâre, duygularına yenildi ve çok geçmeden bir oğul doğuran eski cariyesi Hâcer'i kıskanmaya başladı. Bu kıskançlık gün geçtikçe şiddetlendi. Hz.İbrahim, bütün çabalarına rağmen birinci hanımındaki kıskançlık ateşini bir türlü söndüremiyordu. İşte tam bu sıralarda O, Cenab-ı Hak tarafından, Hâcer ve oğlu İsmail'i uzak bir diyara götürmekle emrolundu. Bu emir üzerine ikisini alıp, kendisine açıklanan yere, yâni Arabistan'ın Hicaz bölgesinde, bir süre sonra Kabe'yi inşâ edip Mekke şehrini kuracağı mıntıkaya götürdü.
- O sırada boş bir arazi durumunda olan Mescid-i Harâm'm bulunduğu mahalde, Zemzem kuyusunun yukarı tarafında kalan bir ağacın yanma bırakır. Henüz hiç bir insanın yaşamadığı ıssız bir yere getirdiği hanımı ve oğlunun yanında, bir süre ihtiyaçlarını karşılayacak hurma dolu bir dağarcık ve su dolu bir kırba bırakır. Daha sonra, onlardan ayrılmak ister. Bu esnada Hâcer'in kendilerini ıssız bir yerde bırakmasının sebebi hakkında sorduğu sorulara cevap vermez; ancak onun, "Bunu yoksa

sana Allah mı emretti?" demesi üzerine, "Evet, Allah emretti!" diye cevap verir.

- Aldığı cevapla rahatlayan Hâcer, "Öyleyse Allah bize yetişir, O, bizi korur." der.
- Onlardan ayrılan Hz.İbrahim (a.s.), Mekke'nin üst tarafındaki Seniyye mevkiine varınca, yüzünü Kabe'nin inşâ edileceği yöne çevirerek, ellerini havaya kaldırıp, bir âyette zikredilen şu duayı yapar:
- **رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلاَةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ**

- ***"Ey Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben, neslimden bir kısmını senin Beyt-i Harem'inin (Kâbe'nin) yanında, ziraat yapılmayan bir vâdiye yerleştirdim. Artık sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyledici kıl ve meyvelerden bunlara rızık ver! Umulur ki bu nimetlere şükrederler."***[17]

- Hz. İbrahim, ayrıca neslinin emniyet ve istikrar içinde yaşamasını ve rızkını kolay temin etmesini de düşünerek, Allah'tan, orayı emin bir belde kılmasını, şehir halkına yeterli rızık vermesini ister. Bu esnada neslinden gelecek zâlimlere imamlık ve önderlik verilmeyeceği bildirilince, rızkı sadece neslinden imân ehli olanlar için talep ettiğini söyler. Bunun üzerine Yüce Allah, rızkın dünyevî bir rahmet olduğunu ve iyileri de kötüleri de içine aldığını, dolayısıyla dünyada inkâr

---

[17] İbrahim, 14/37.

edenlere de rızık verdiğini bildirir; ancak onların sonunun ateş olduğunu hatırlatır.

- وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَـذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

- ***İbrahim: "Rabbim! Burasını emin bir şehir kıl, halkından, Allah'a ve Âhiret gününe inananları ürünlerle rızıklandır.' demişti. Allah da, 'İnkâr edeni de az bir müddet geçindirir, sonra da onu Cehennem azabına sürüklerim! Ne kötü varılacak yerdir orası!" buyurmuştu.***[18]

---

[18] Bakara, 2/126.

- Rivayetin devamında bildirildiğine göre, kırbadaki su bitince ana-oğul susuz kalırlar. Susuzluktan kıvranmaya başlayan bebeğin hâli, anneyi son derece telaşlandırır. Su bulmak için oraya buraya koşmaya başlar. Önce Safa tepesine çıkar. Bir İnsan veya su kaynağı görebilir miyim diye uzun-uzun vadiye bakar.
- Ardından koşarak vadiyi geçip Merve tepesine gelir. Etrafı gözetleyerek bir süre bekler. Orada da bir insan göremeyince, iki tepe arasında yedi defa gider-gelir. Bilindiği gibi, Sevgili Peygamberimiz, hacıların bunun hâtırası için sa'yettiklerini bildirmiştir. Hâcer, Merve tepesine son çıkışında, bir ses işitir. Sesin sahibini arar ancak bir türlü onu göremez, buna rağmen ondan yardım ister. Tam bu sırada, vahiy meleği Cebrail'i bebeğinin yanında ayağının topuğuyla yeri kazarken görür. Nihayet onun kazdığı yerden Zemzem suyu fışkırır. Hâcer, büyük sevinç içinde, bir taraftan su kırbasını doldurur, bir taraftan da, suyu biriktirmek için, etrafını kum ile çevirmeye gayret eder.

- Peygamberimiz, Hâcer'in bu davranışını kastederek şöyle demiştir: *“Allah, İsmail'in annesi Hacer'e rahmet eylesin! Eğer o, Zemzem'i kendi hâline bıraksaydı, muhakkak ki Zemzem, akar bir kaynak olurdu.”*[19]
- Cebrail, sudan içen ve çocuğunu emziren Hâcer'e, helak oluruz diye korkmamalarını söyler. Kabe'nin yerini, göstererek, "O Beyt'i, şu çocukla babası yapacaklardır " der ve onlardan ayrılır.
- Hâcer bebeğiyle burada yaşarken, günün birinde, Cürhüm kabilesinden bir topluluğun oraya geldiğini görür. Anne ve oğlunu Zemzem'in başında gören bu insanlar, oraya yerleşmek ve sudan istifade etmek için izin isterler. Hâcer, onlara oraya yerleşme ve mülkiyetindeki sudan yararlanma izni verince, bundan sonra orada bir arada yaşarlar.

[19] Buhari.

Hz. İbrahim’in Oğlu İsmail'i Allah'a Adaması

- Söylendiğine göre, kurban meselesinin başlangıcı şöyle olmuştur:
- Hz. İbrahim, Allah'tan kendisine bir çocuk vermesini istemiş, dileğinin kabul edildiği müjdesi üzerine büyük bir sevinç içinde, "Öyleyse bu çocuk Allah'a kurban olsun!" demiştir. Zamanla çocuk koşma çağma gelince, rüyasında kendisine bu adağı hatırlatılmıştır. Olay Kuran’da şöyle anlatılmaktadır:
- ***(Oradan kurtulan İbrahim:) "Ben Rabbime gidiyorum. O bana doğru yolu gösterecek". O : "Rabbim! Bana sâlihlerden*** **olacak bir evlat** ***ver", dedi. İşte o zaman biz onu uslu bir oğul ile müjdeledik. Babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa erişince: Yavrucuğum! Rüyada seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin? dedi. O da cevaben: Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap. İnşallah beni***

sabredenlerden bulursun, dedi. Her ikisi de teslim olup, onu alnı üzerine yatırınca: Biz ona: "Ey İbrahim!" diye seslendik. Rüyayı gerçekleştirdin. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Bu, gerçekten, çok açık bir imtihandır. Biz, oğluna bedel ona büyük bir kurban verdik.[20]

---

[20] Saffat, 37/99-113.

Kabe'nin İnşâ Edilmesi Ve Oradaki Alametler

- Cürhüm kabilesinden ilk gelenlerin haber ulaştırmasıyla aynı kabileden başka gruplar da gelerek Mekke civarına yerleşirler. Bu durum, yalnızlıktan sıkılan Hâcer'in de hoşuna gitmiştir. Nihayet Mekke zamanla önemli bir merkez hâline gelir. Gençlik çağına ulaşan İsmail, Cürhümiler'den Arapçayı güzel bir şekilde öğrenir ve kendisini herkese sevdirir. On yaşları civarında babası Hz. İbrahim, Mekke'ye gelir ve önce anlattığımız gibi kurban olayı yaşanır. Hz. İsmail'in güzel ahlak ve faziletlerine hayran kalan Araplar, buluğ çağma ulaşmasından sonra, onu kendilerinden bir kızla evlendirirler. Yıllar böyle geçerken, İsmail'in annesi Hâcer vefat eder ve Hıcr'a defnolunur.
- Hz. İsmail evlendikten sonra, Hz. İbrahim, onu ve gelinini görmeye gelir. O sırada İsmail evde değildir. Kendisini tanıtmadan gelinine, geçim durumlarını sorar, onun yana-yakıla geçim darlığından

bahsetmesi üzerine, kocasına selâm söylemesini söyler ve kapısının eşiğini değiştirmesini tavsiye ettiğini ilâve eder ve oğlu evine dönmeden oradan ayrılır. Evine gelince babasının gelip gittiğini anlayan Hz. İsmail (a.s.), hanımına o gün evine gelen biri olup olmadığını sorar. Hanımı gelen ihtiyar ve kendisine söylediklerini aktarınca, ona, "O gelen ihtiyar, babamdır. O sözüyle bana seni boşamamı emretmiştir." der ve hanımını ailesine gönderir. Bir süre sonra aynı kabileden başka bir kadınla evlenir.

- Hz. İbrahim, aradan epey bir zaman geçtikten sonra tekrar Mekke'ye gelir. Aynı şekilde oğlu İsmail'i evinde bulamaz. Yeni geliniyle görüşür ve geçim durumlarına dair sorular sorar. Öncekinin aksine, kanaatkar bir insan olduğu anlaşılan yeni gelininden, bolluk içinde olduklarını anlatan cevaplar alır. Allah'ın rızıklarını daha da bollaştırması, et ve sularını çoğaltması için duâ eder. Kocası eve geldiğinde, selâmla birlikte ona kapısının eşiğini güzel tutmasını tavsiye ettiğini de

söylemesini ister ve oradan ayrılır. Evine dönen İsmail, karısından evine gelen ihtiyar hakkında bilgi alınca, "İşte o babamdır. Sen de evimizin şerefli eşiğisin! Babam bana seni hoş tutmamı, seninle iyi geçinmemi emretmiştir." der.

- Hz. İbrahim ziyaret için Mekke'ye bundan sonraki gelişinde oğluna, Allah Teâlâ'nın kendisine büyük bir görev verdiğini söyler. Orada bir mâbed yapmasını, yâni Kabe'yi inşa etmesini emrettiğini açıklar. Ardından baba-oğul Kabe inşâatına başlarlar. İsmail taş getirir, Hz. İbrahim binayı yapar.
- Yaratılıştan itibaren Kıyamet gününe kadar mübarek kılınan Mekke şehrinde bulunan Kabe, Müslümanlar nazarında en şerefli, en mukaddes binadır. Çünkü onun yapılmasını emreden ve bu mütevazı yapıyı evi olarak isimlendiren Cenab-ı Hak'tır. Emri ulaştıran ve şeklini tarif eden Cebrail (a.s.), ustası Hz. İbrahim (a.s.), yardımcısı İsmail'dir.

- وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ
- ***"Bir zamanlar İbrahim, İsmail ile birlikte, Kabe'nin temellerini yükseltiyordu. Bu sırada o ikisi, 'Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur. Şüphesiz ki, sen hem işitir hem bilirsin.***
- رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
- ***Rabbimiz! İkimizi sana teslim olanlardan kıl, soyumuzdan da sana teslim olan Müslümanlardan bir ümmet yetiştir. Bize ibâdet yollarımızı göster, tevbemizi kabul buyur, çünkü tevbeleri daima kabul eden, merhametli olan ancak sensin.***

- رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

- ***Rabbimiz! İçlerinden onlara senin âyetlerini okuyan, kitabı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten arıtan bir peygamber gönder. Doğrusu güçlü ve hakim olan ancak sensin.' dediler.***[21]

[21] Bakara, 2/127-129.

- إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ {96} فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

- ***Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk mâbed, Mekke'deki çok mübarek ve âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olan Beyt (Kâbe)'dir. Onda apaçık deliller, ibrahim'in makamı vardır. Oraya giren güvene erer, emniyette olur. Ona bir yol bulabilenlerin, Beyt'i haccetmesi Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse, şüphesiz Allah, bütün âlemlerden müstağnidir.***[22]

---

[22] Al-i İmran, 3/95-97.

Makam-ı İbrahim:

- Makam-ı İbrahim, Hz. İbrahim’in Kabe'yi bina ederken veya insanları hacca çağırırken üzerine çıktığı taşın bulunduğu yerdir. Bugün de aynı isimle bilinmektedir. Tavaf namazı burada kılınır. Ancak, Makam-ı İbrahim tâbirinin Harem-i Şerifin tamamı için kullanıldığı görüşünde olanlar da vardır.

Hacca Davet:

- Hz. İbrahim, Ebu Kubeys dağına çıkarak insanlara şöyle seslendi: "Ey insanlar! Allah, karşılığında size Cennet vermek ve sizi Cehennem azabından kurtarmak için, bu evi haccetmenizi emretti. O halde siz de haccedin!"
- Allah'ın izniyle Hz. İbrahim'in sesi, çok uzaklardan duyuldu. İnsanlar, bu davete icabet ederek uzaktan-yakından Mekke'ye doğru yola çıktılar. Bu arada Cebrail gelmiş, hac farizasının nasıl icra edileceğini Hz. İbrahim'e öğretmişti. Hz. İbrahim, ondan öğrenmiş olduğu şekilde, toplanmış olan kalabalıklara hac vazifesini yaptırdı. Daha sonra hanımı Sâre'nin yanına Filistin'e döndü. Başka bir hac mevsiminde hanımı Sâre ile birlikte haccetti. O ikisi, hacdan döndükten bir süre sonra Filistin'de vefat ettiler.

Ölü Kuşların Diriltilmesi

- وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى
- *"İbrahim Rabbine, 'Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster' demişti.*
- قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي
- *Rabbi, ona, 'Yoksa buna inanmadın mı?' deyince, 'Hayır! İnandım; ancak kalbimin mutmain olması için.' dedi*
- قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

- ***Bunun üzerine Allah, 'öyleyse dört kuş yakala, onları kendine alıştır, sonra onları parçalayıp her parçayı ayrı bir dağın üzerine bırak. Sonra da, onları çağır. Koşarak sana gelirler. Bil ki, şüphesiz Allah, üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir.''***[23]

---

[23] Bakara, 2/260.